

KULTUREN

Kv. Innerstaden 2:1 Nygatan

Fornlämning RAÄ Lund 73:1
Lunds kommun, Skåne
Arkeologisk undersökning 2017

KULTURMILJÖRAPPORT 2018:19

KRISTER KÅM TAYANIN

KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE

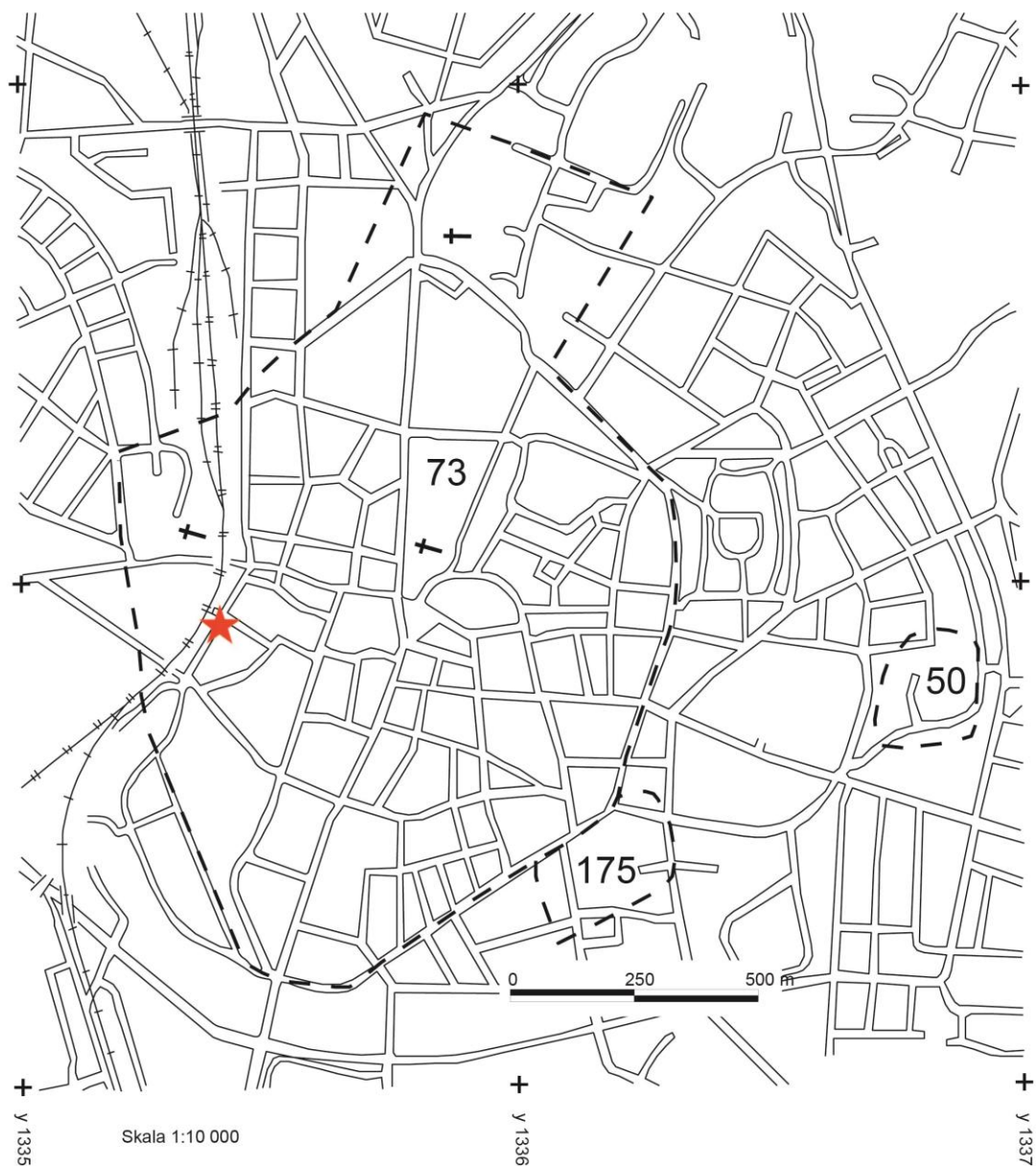
Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	3
Fornlämningsmiljö	4
Kv Sankt Måns.....	4
Kv Rosengården.....	5
Kv Myntet.....	5
Kv Västertull	5
Tidigare arkeologiska iakttagelser.....	6
Genomförande, resultat och tolkning.....	6
Administrativa och tekniska uppgifter.....	8
Referenser.....	9
Bilagor	10
Bilaga. 1 schaktplan.	11
Bilaga 2. Planer över grop 1 och 31.	12
<i>Bilaga 3. Lagerbeskrivning.</i>	<i>13</i>
<i>Bilaga 4. Fyndfoton.....</i>	<i>14</i>
<i>Bilaga 5. Fyndlista.....</i>	<i>15</i>

Sammanfattning

I samband med att Park och naturkontoret på Lunds kommun skulle anlägga 53 stycken rosenrabatter längs med Nygatan utförde Kulturen en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning enligt Länsstyrelsens beslut (Lst.Dnr: 431-7556-2017, Kulturens projektnummer 61000-541). I majoriteten av planteringsgroparna framkom kontexter som tolkats som äldre markhorisonter/odlingslager, vilket pekar på ett relativt obebyggt område som verkat som betesmark eller odlad mark. Detta stämmer väl överens med vad det äldre kartmaterialet visar enligt Espmans karta från år 1783. De fynd som påträffades i dessa kontexter pekar på en tidigmodern datering och innefattade äldre fönsterglas, keramik av typen rödgods, yngre rödgods samt stengods.

I de nedgrävningar som låg intill flervåningshus framkom fyllningar till frischakt. Då schakten låg intill hus, blottades husgrunder. Flertalet av husen hade en stengrund, men ett fåtal uppvisade en tegelgrund.

Figur 1. Området för den arkeologiska undersökningen är markerad med en röd stjärna.

Inledning

I samband med att Park och naturkontoret på Lunds kommun skulle anlägga rosenrabatter längs med Nygatan, utförde Kulturen en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning enligt Länsstyrelsens beslut (Lst.Dnr: 431-7556-2017, Kulturens projektnummer 61000-541). Nygatan är beläget inom Lunds medeltida stad, RAÄ Lund 73:1. Sammanlagt grävdes 13,25 m² och 6,60 m³ fördelat på 53 planteringsgropar.

Figur 2. Gatuvy Nygatan, fotografiet är taget från norr.

Fornlämningsmiljö

Nygatan löper längs med fyra kvarter, Kv Myntet, Kv Rosengården, Kv Västertull och Kv Sankt Måns. Gatan kantas av byggnader uppförda under slutet på 1800- och 1900-talet. Nygatan tillkom år 1862 som en ny förbindelse mellan Stora Fiskaregatan och Stålbrogatan/Västergatan (Bevaringskommittén 1981 s 126). Enligt Andreas karta från år 1669 samt Espmans karta från år 1783 är området mycket glest bebyggt och bestod nog till största del utav odlad mark samt betesmark (André & Högstedt 1990 s 17 & 33). Nedan kommer en kort beskrivning uppdelad kvartersvis.

Kv Sankt Måns

Kv Sankt Måns ligger i sydvästra delen av Lunds medeltida stadsområde. Kvarteret begränsas i norr av Västergatan, i öster av S:t Mångsgatan, i söder av Svanegatan och i väster av Nygatan. På Espmans karta från år 1783 finns ett antal gårdar i områdets östra delar, längs med Sankt Mångsgatan och Västergatan. Den västra delen synes vara obebyggd och utnyttjades för odling (André & Högstedt 1990 s 33). Vid mitten av 1800-talet anlades en del mindre bostadshus i de östra delarna, och delar av det finns idag kvar, främst längs Västergatan. Längs Nygatan i väster, byggdes under 1860-talet en rad bostadshus i tegel,

vilka till största delen finns kvar idag. I de södra delarna uppfördes Parkskolan på 1870-talet (Bevaringskommittén 1981 s 154ff).

Kv Rosengården

Kv Rosengården ligger i den sydvästra delen av Lunds medeltida stadsområde. Hela kvarteret berörs av det aktuella utredningsområdet. Kv Rosengården utgjorde vid 1800-talets mitt, innan järnvägens tillkomst och Nygatan utläggande, av ett sammanhängande område tillsammans med de nuvarande kvarteren Sankt Måns, Armaturen och delar av Banmästaren. Kvarteret avgränsas i norr av Västergatan som är av medeltida ursprung, och var enligt Espmans karta från år 1783 obebyggd. När järnvägen och Nygatan lades ut började marken bebyggas med i huvudsak gatuhus på en till två våningar mot Nygatan och mindre gårdshus inne på bakgårdarna mot järnvägen. Kvarteret gavs år 1924 namnet Rosengården efter en senmedeltida gård som år 1483 benämns Rosengard (Andrén 1984 s 105f; Bevaringskommittén 1981 s 137ff).

Kv Myntet

Kv Myntet ligger i den sydvästra delen av Lunds medeltida stadsområde. Området synes ha tagits i anspråk redan i slutet av 900-talet för bebyggelse och har under medeltiden delvis haft en bebyggelse av sten- och tegelhus (Kockum 2012 s 4). Kring kvarteret Myntet löper längs dess norra, östra och södra sida följande gator, Stora Fiskaregatan, Grönegatan, Stålbros/Västergatan, som i stort följer medeltida gatusträckningar. Nygatan väster om kvarteret anlades först år 1862 (Bevaringskommittén 1981 s 126; Kockum 2012 s 4). Utifrån kartmaterial från 1600- och 1700-talet, var kvarteret glest bebyggt och på Espmans karta från år 1783 hade kvarteret fem tomtnummer. Under loppet av 1800-talet avstyckades och bebyggdes hela kvarteret. Sitt namn har kvarteret fått efter den senmedeltida myntaregård som varit beläget i kvarterets östra delar (Lundberg 1995a).

Kv Västertull

Kv Västertull ligger i de sydvästra delarna av Lunds medeltida stadsområde. Kvarteret begränsas i väster av järnvägen från år 1852. Nygatan som anlades år 1862 utgör dess östra begränsning. Gatubegränsningarna i norr och söder, Stora Fiskaregatan (nuvarande Bantorget) och Västergatan finns med på Espmans karta från år 1783 och har sitt ursprung i medeltida gatusträckningar (Bevaringskommittén 1981 s 187). Enligt samma karta låg den dåtida sparsamma bebyggelsen vänd mot Stora Fiskaregatan. En större byggnation av kvarteret skedde under loppet av 1800-talet. Det rörde sig främst om bostadshus av gatuhuskaraktär, med mindre ekonomibyggnader på bakgårdarna. Byggnaderna utgjordes i regel av envåningshus, men även fler våningar förekom. I stora drag är det

samma byggnation som, efter en del ombyggnader under 1900-talet, står kvar än idag (Bevaringskommittén 1981 s 187ff).

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Ett urval av arkeologiska iakttagelser i Nygatan avhandlas nedan.

- År 2003. Vid Fjärrvärmearbeten vid Nygatan 8 påträffades i schakten ett substantiellt odlingslager, ett utjämningslager, en avsatt aktivitetsyta vari yngre rödgods påträffades samt kanten av ett lergolv (Kulturens LA arkiv).
- År 2003. Vid fjärrvärmeanslutning på Fastigheten Nygatan 17 påträffades ett äldre odlingslager, som kan dateras före 1200-talet, då spår av tegel saknades. Ovan detta framkom ännu ett odlingslager, fast med tegelfragment (Kulturens LA arkiv).

Genomförande, resultat och tolkning

Sammanlagt grävdes 53 planteringsgropar för rosenbuskar med omfattning på ca 0,50 x 0,50 m stora och med ca 0,50 m djup. Groparna kom att numreras i den ordning de grävdes med början på Nygatans sydöstra trottoar för att sedan fortsätta på den västra sidan, med start i den södra änden. Groparna 45 och 46 samt 47 och 48 grävdes kant i kant med varandra och blev därmed dubbelt så stora som övriga gropar. Se bilaga 1 för schaktplan över planteringsgroparna.

Då många av de 53 schakten uppvisade kontexter av en snarlik natur kommer de därför inte att presenteras ingående. I majoriteten av schakten (30 schakt) påträffades vad som tolkades som en äldre markhorisont/odlingslager, i 15 av schakten framkom frischaktsfyllningar och i 7 av schakten påträffades sentida byggsand. Se bilaga 2 för planer över schakt 1 och 31 för en generell bild av schakten.

Den äldre markhorisonten/odlingslagret benämndes kontext 2, 5, 6 samt 11 och uppvisade liknande karaktär med mindre variationer. För lagerbeskrivning se bilaga 3. Bilden som dessa äldre markhorisonter ger är av en relativt obebyggd mark. Detta stämmer väl överens med Espmans karta från år 1783 (André & Högstedt 1990 s 17 & 33), samt med iakttagelserna från 2003 års fjärrvärmegrävningar i Nygatan. De fynd som påträffades i dessa kulturlager pekar på en tidigmodern datering och innefattade äldre fönsterglas, keramik av typen rödgods, yngre rödgods samt stengods.

Figur 3. Fotot är taget från öst och visar hussulan i grop 31. För närmre beskrivning av grop 31 och dess kontexter, se bilaga 2.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr	431-7556-2017	Fornlämning nr/art	RAÄ Lund 73:1
Socken/stad	Lund	Kulturens projektnummer	61000-541
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Lund	Trakt/kvarter/fastighet	Kv Innerstaden 2:1 Nygatan

Typ av exploatering	Rosrabatter
Uppdragsgivare	Amanda Stridsberg, Park och Naturkontoret Lunds kommun
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Krister Kàm Tayanin
Övrig personal	
Fältarbetstid	27/3-2017 – 3/4-2017

Fälttid	
Arkeolog	8 h
Maskin	-

Undersökningens omfattning	
Yta	13 m ²
Kubik	7 m ³
Schaktmeter	-

Kostnad för arkeologi	
Administration/projektledn	2 x 800 = 1 600 SEK
Fältarbete	8 x 800 = 6 400 SEK
Manuell digitalisering	1 000 SEK
Rapport	9 x 800 = 7 200 SEK
Övrigt	-
Summa:	16 200 SEK

Kostnad övrigt	
Maskiner	-
Bodar	-
Övrigt	-
Summa	-

Summa, faktisk	16 200 SEK
-----------------------	------------

Summa, beslutad	Enligt löpande kostnad
------------------------	------------------------

Fyndmaterial (förvaring m.m.)	KM 95372: 1-2 förvaras efter fyndfördelning på Kulturens magasin Diabasen.
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen
Ritningar, dokumentation	2 st A3 ritfilm, plan och sektion skala 1:20
Foto	10 st digitala fotografier
Analyser	-
Övriga upplysningar	-

Referenser

André, A & Högstedt, C 1990. *Kartornas Lund 1580-talet till 1950*. Gamla Lund, årsskrift 72, 1990. Lund.

Andrén, A 1984. Lund. *Tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning*. Medeltidsstaden 56. Stockholm.

Bevaringskommittén 1981. *Lunds stadskärna. Bevaringsprogram. Clemens och Drottens rotar*. Lund.

Kockum, J. 2012. Kv Myntet 29, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 409*.

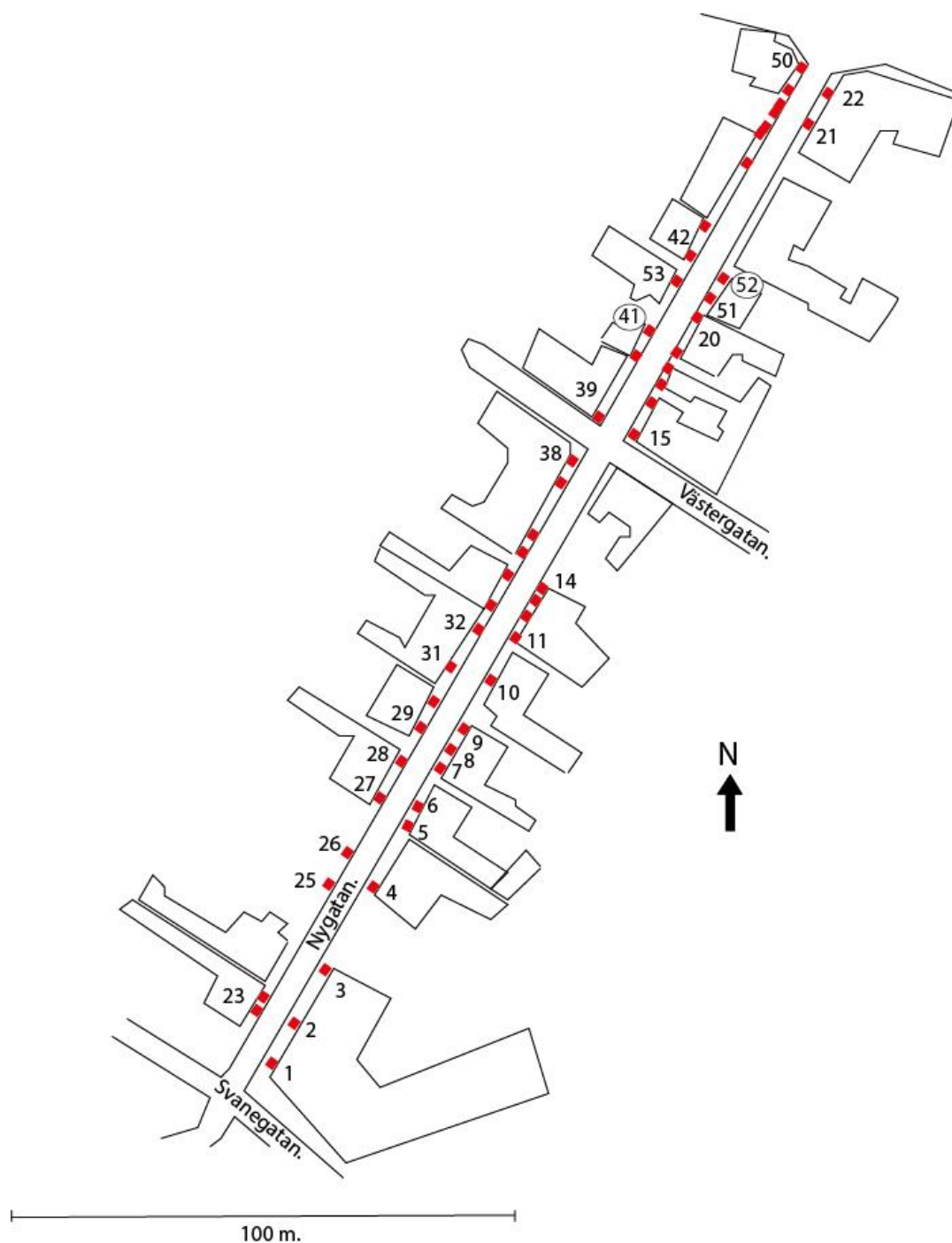
Kulturens LA-arkiv

Lundberg, A. 1995a. Kv Myntet 7, Lund. Arkeologisk förundersökning 1994-95. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 13*. Lund.

Bilagor

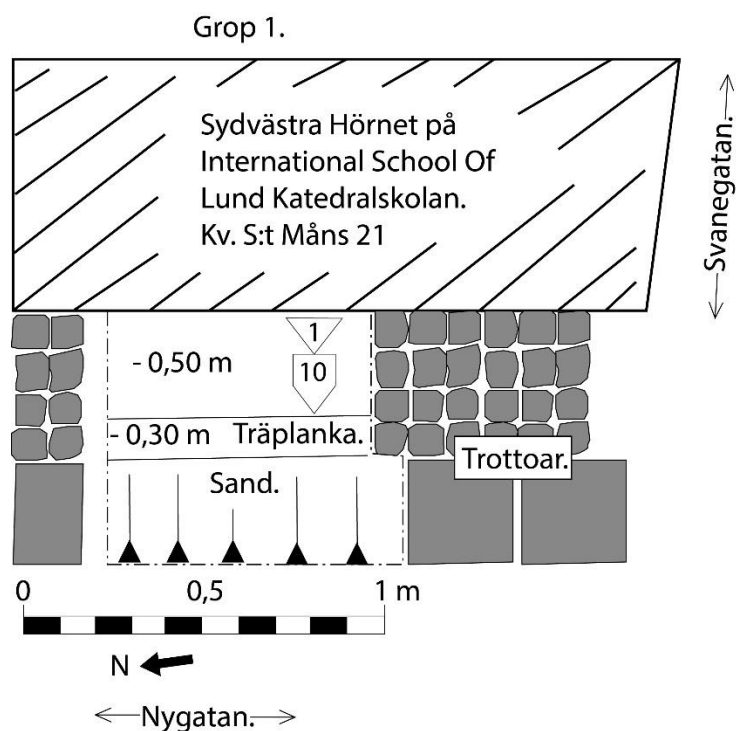
- Bilaga 1. Schaktplan.
- Bilaga 2. Plan över grop 1 och 31
- Bilaga 3. Lagerbeskrivningar.
- Bilaga 4. Fyndfoton.
- Bilaga 5. Fyndlista.

Bilaga. 1 schaktplan.

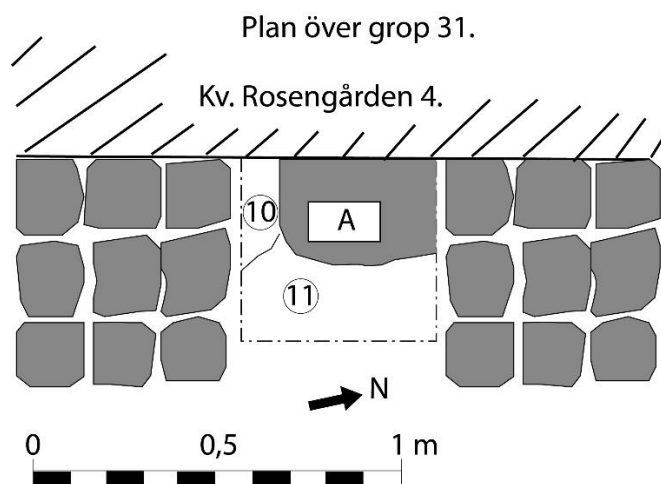

Schaktplan över de 53 planteringsgroparna. Grop 51 -53 tillkom vid ett senare tillfälle och hamnade därför inte i rätt nummerföljd med de andra schakten.

Bilaga 2. Planer över grop 1 och 31.

Grop 1 anlades på Nygatans östra trottoar nere vid korsningen till Svanegatan. Kontext 1 bestod av en gulgrå, melerad siltig lera med klumpar av moränlera och inslag av träkol samt röda tegelfragment och tolkades vara fyllning av frischakt. Kontext 10 är tolkat som nedgrävningen till frischaktet.

Grop 31 anlades på Nygatans västra trottoar och uppvisar sulan till huset (kontext A) även kontext 10 som var en grå kompakt sättilera. Kontext 11 var en gråbrun, finkornig, fuktig, halvfet, medelkompakt, sandig, humös, lera med inslag av träkol samt röda tegelfragment. Tolkning: en äldre markhorisont/odlingslager

Bilaga 3. Lagerbeskrivning.

Nedan kommer en beskrivning av de kontexter som tolkades som äldre markhorisont/odlingslager. Kontexterna är snarlika och innefattar endast mindre variationer. De frischaktsfyllningar som påträffades bestod av markhorisont/odlingslager med klumpar av moränlera.

Kontext 2: Brungrå, kompakt, grovkornig, halvfet, lerig humus med inslag av sand. Fragment av träkol rött tegel och enstaka djurben.

Kontext 5: Gråbrun, fuktig, halvfet, medelkompakt, grovkornig sandig silt med inslag av lera. Förekomst av träkolsfläckar, röda tegelfragment samt enstaka djurbensfragment.

Kontext 6: Gråbrun, medelkompakt, grovkornig, torr, halvmager sandig silt, med inslag av träkolsfläckar samt röda tegelfragment.

Kontext 11 var en gråbrun, finkornig, fuktig, halvfet, medelkompakt, sandig, humös, lera med inslag av träkol samt röda tegelfragment.

Bilaga 4. Fyndfoton.

KM 95372:1 ett stycke flinta med slagmärken som markeras av de röda pilarna, som även indikerar slagriktningen. Endast en kant på flintan är slagen och slagen kommer från samma riktning, möjligtvis rör det sig om en eldslagningsflinta.

KM 95372:2 öra till ett stengodskrus.

Bilaga 5. Fyndlista

Fyndnummer	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	KM nummer
1	grop 26	Flinta	Eldslagningsflinta				1	58	KM 95372:
2	Grop 32	Keramik	Kärl	Stengods, odefinierat	Oidentifierad	lyft- upphängningsanordning	1	24	KM 95372:

Arkeologiska arkivrapporter från Lund har övergått i serien Kulturmiljörapporter fr.o.m. 2013.
I serien Kulturmiljörapporter har utgivits:

2018

- 2018:1 Kv. Klockaren 19, Dalby. Fornlämning 40:1, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2017. Mattias Karlsson.
- 2018:2 Falsterbo 2:25 – Kyrkogatan, Falsterbo. Fornlämning 15, Falsterbo socken, Vellinge kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016. Ivan Balic.
- 2018:3 Fjärrvärme mm i Lunds kommun, Skåne. Arkeologiska förundersökningar 2012-2013. Aja Guldåker.
- 2018:4 Hunehals borg, Hanhals 4:31, fornlämning Hanhals 71:1, Hanhals socken, Kungsbacka kommun, Halland. Forskningsundersökning 2016.
- 2018:5 Kv Toppen 14, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2017. Aja Guldåker.
- 2018:6 Kv Gråbröder 16, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2015. Ivan Balic.
- 2018:7 Coyetgården och Stinsbostaden i Åkarp, Staffanstorps och Burlövs kommuner, byggnadsdokumentation 2017-2018. Henrik Borg och Carita Melchert
- 2018:8 Kv Domkyrkan 2 – Krafts torg, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2015-2016. Gertie Ericsson.
- 2018:9 Innerstaden 2:1 - Stortorget, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2015. Gertie Ericsson
- 2018:10 Arkeologisk utredning steg 1 inför fördjupad översiktsplan för Lund Sydväst (Källby), Lunds kommun, Skåne län. 2017. Jan Kockum och Johan Wallin.
- 2018:11 Kv Brunius 18, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk kontroll/undersökning 2016. Gertie Ericsson.
- 2018:12 Kv Tegnér 1, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2015 och geoteknisk undersökning 2016. Gertie Ericsson.
- 2018:13 Lunds domkyrka, kv Domkyrkan 1, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2016. Gertie Ericsson.
- 2018:14 Dalby 90:1, fornlämning Dalby 40:1, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2018. Jan Kockum.
- 2018:15 Svanelucky 3, Astrografhuset, Lunds kommun, Antikvarisk medverkan 2015-2018. Carita Melchert och Erik Blomqvist.
- 2018:16 Galgevängen 1:20, S:t Jörgens park, fornlämning Lund 50, Lunds stad och kommun, Skåne län, arkeologisk undersökning 2016. Jan Kockum.
- 2018:17 Södra stambanan, delen Flackarp-Arlöv, Uppåkra socken, Burlöv och Staffanstorps kommuner, Skåne län. Arkeologisk utredning och förundersökning 2016. Ivan Balic.
- 2018:18 Kv Föreningen 16, kv Universitetet 1, kv Domkyrkan 1 och kv Historiska Museet 1, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2018. Jan Kockum.
- 2018:19 Innerstaden 2:1 - Nygatan, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2017. Krister Kåm Tayanin.